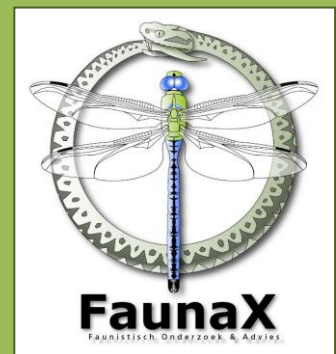

2013

Ecologische beoordeling

Inclusief nader onderzoek

Herstructurering Dongjum

COLOFON

BUREAU FAUNAX

Badweg 40 B
8401 BL Gorredijk

0513-435024

info@faunax.nl

www.faunax.nl

Lid van Netwerk Groene Bureaus

Ecologische beoordeling Inclusief nader onderzoek

Herstructurering Dongjum

Beoordeling natuurwaarden in het kader van de Flora- en faunawet

Gorredijk, september 2013

In opdracht van:

Gemeente Franekeradeel

Contactpersoon:

Dhr. J. Mulder

Uitvoering:

Bureau FaunaX

Veldwerk:

Mw. J. Arisz en mw. W. de Boer (quickscan)

Mw. J. Arisz en dhr. R. Hiemstra (nader onderzoek)

Rapportage:

Mw. J. Arisz

Autorisatie

Dhr. E.P. de Boer

Foto's voorpagina:

Impressie van het plangebied

© Bureau FaunaX. Gebruik en overname van gegevens alleen toegestaan met volledige bronvermelding:

Arisz, J. (2013). Ecologische beoordeling inclusief nader onderzoek Herstructurering Dongjum. Rapport 1335, Bureau FaunaX, Gorredijk.

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING.....	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Ligging en karakteristiek	1
1.3	Opzet	2
1.3.1	Veldwerk quickscan	2
1.3.2	Veldwerk nader onderzoek.....	2
2.	ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING.....	4
2.1	Natuurbeschermingswet.....	4
2.2	Ecologische hoofdstructuur.....	4
2.3	Flora- faunawet	4
3.	RESULTATEN VELDONDERZOEK	5
3.1	Flora.....	5
3.2	Fauna	5
3.2.1	Vogels	5
3.2.2	Zoogdieren.....	7
3.2.3	Amfibieën en reptielen	10
3.2.4	Vissen.....	10
3.2.5	Ongewervelden	10
4.	SAMENVATTING EN CONCLUSIES	11
4.1	Overzicht beschermde soorten	11
4.2	Effecten werkzaamheden.....	11
4.2.1	Sloop woningen	11
4.2.2	Werkzaamheden aan groen en water.....	12
4.2.3	Verstoring.....	12
4.3	Conclusies en mitigerende maatregelen	12
4.3.1	Huismus.....	12
4.3.2	Overige broedvogels.....	13
4.3.3	Vleermuizen	13
4.3.4	Vissen.....	14
4.3.5	Licht en niet beschermde soorten: de zorgplicht	14
4.3.6	Samenvatting conclusies en aanbevelingen.....	15
5.	BRONNEN EN LITERATUUR.....	16
6.	BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET.....	17
6.1	Algemene zorgplicht.....	17
6.2	Verbodsbepalingen	17

6.3	Omgaan met beschermde soorten	17
6.4	Vogels	18
6.5	Zorgvuldig handelen	18

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Voor het dorp Dongjum, gemeente Franekeradeel, is een herstructurering gepland. Binnen deze herstructurering zijn al 3 woningen gesloopt, worden nog twaalf woningen gesloopt, en worden acht nieuwe woningen gerealiseerd. Daarbij wordt de bestaande infrastructuur verlegd. De twaalf woningen die worden gesloopt betreffen de Noorderstraat 22, 24, 26, 28, 35, 37, 39, 41, 43 en 45 en de Dorpsstraat 29 en 31. Uit de aangeleverde visiekaart blijkt tevens dat enkele bomen worden gekapt ten behoeve van de aanleg van een fiets/voetpad met dito brug. In figuur 1 is de globale ligging van het plangebied te zien.

Aangezien het hier een ruimtelijke ingreep betreft, is een toetsing aan de Flora- en faunawet een vereiste. De consequenties van de beoogde ruimtelijke ingreep zijn in eerste instantie via een korte ecologische beoordeling, een quickscan, getoetst aan de bepalingen van de Flora- en faunawet. Van de resultaten van deze quickscan is eerder een rapportage opgesteld (FaunaX rapport 1309). Naar aanleiding van deze quickscan heeft nader onderzoek plaatsgevonden naar de jaarrond beschermde vogelsoorten gierzwaluw en huismus, naar de steenmarter en naar vleermuizen. In deze rapportage wordt verslag gedaan van de resultaten van de volledige ecologische beoordeling, van zowel de quickscan als het nader onderzoek. Tevens zijn adviezen geformuleerd hoe te handelen conform de bepalingen in de Flora- en faunawet.

Figuur 1. Luchtfoto van het plangebied (rood omlijnd) (bron: BingMaps).

1.2 Ligging en karakteristiek

Het plangebied bevindt zich in de bebouwde kom van Dongjum. De twaalf te slopen woningen bestaan uit drie clusters met verschillende bouw. Enkele woningen worden niet meer bewoond, enkele andere zijn nog wel bewoond. De tuinen van de leegstaande woningen zijn verwaarloosd en verwilderd met voedselminnende vegetatie. In het noordoosten van het plangebied bevindt zich een kleine opstand van (hoofdzakelijk) essen, op een voedselrijke bodem. Direct aangrenzend aan deze kleine opstand bevindt zich een watervoerende sloot.

Ten noordoosten van het plangebied, buiten de bebouwde kom van Dongjum is intensief agrarisch gebied aanwezig.

1.3 Opzet

In opdracht van de Gemeente Franekeradeel is door Bureau FaunaX, op basis van veldonderzoek en ecologisch inzicht, een beschouwing opgesteld over de aanwezigheid van beschermde soorten en habitats binnen de invloedssfeer van de geplande werkzaamheden. Daarbij is onderzocht of zich binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden beschermde plant- of diersoorten bevinden of hiervoor geschikte biotopen of habitats zijn. Het onderzoek is uitgevoerd door de woningen, tuintjes, opstand, watergang en de directe omgeving visueel te inspecteren op geschikte habitats voor of aanwijzingen van beschermde soorten.

Deze ecologische beoordeling geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Komen er binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden (biotopen van) beschermde soorten in het kader van de Flora- en faunawet voor?
2. Wat zijn de mogelijke effecten van de realisatie van de initiatieven en het in gebruik hebben ervan op deze beschermde natuurwaarden?
3. Voor welke soorten en habitats wordt de wet mogelijk overtreden en hoeverre kunnen overtredingen vermeden, dan wel verzacht worden?
4. Wat zijn de te ondernemen vervolgstappen met betrekking tot het voorkómen van schade aan beschermde soorten binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden?

Voor het beantwoorden van deze vragen zijn, naast de verzamelde gegevens tijdens het veldonderzoek, ook andere bronnen geraadpleegd. Zie hiervoor de bronnenlijst in hoofdstuk 5.

1.3.1 Veldwerk quickscan

In eerste instantie is een verkennend veldonderzoek uitgevoerd. Op 4 april 2013 is dit verkennende veldbezoek in de vorm van een quickscan uitgevoerd. Hierbij zijn het plangebied en de directe omgeving visueel geïnspecteerd op geschikte habitats voor of aanwijzingen van aanwezigheid van beschermde soorten. Tijdens dit veldbezoek is gelet op zowel aanwezigheid van beschermde soorten als de aanwezigheid van geschikt leefgebied voor binnen de Flora- en faunawet beschermde soorten. De resultaten van deze quickscan zijn al eerder in een rapportage opgenomen (FaunaX rapport 1309).

1.3.2 Veldwerk nader onderzoek

Naar aanleiding van de resultaten uit de quickscan heeft in 2013 nader onderzoek plaatsgevonden naar jaarrond beschermde vogelsoorten, steenmarter en vleermuizen door middel van vijf veldbezoeken. De data waarop de veldbezoeken hebben plaatsgevonden zijn in tabel 1 weergegeven.

Tabel 1. Onderzoeksdata nader onderzoek.

Datum	Soortgroep	Dagdeel bezoek	Omstandigheden conform richtlijnen
1 mei 2013	Vleermuizen, vogels, steenmarter	avond	ja
5 juni 2013	Vleermuizen, vogels, steenmarter	avond	ja
13 juli 2013	Vleermuizen, vogels, steenmarter	ochtend	ja
25 augustus 2013	Vleermuizen, vogels, steenmarter	avond	ja
20 september 2013	Vleermuizen & steenmarter	avond	ja

Voor het bepalen van de onderzoeksdata voor onderzoek naar jaarrond beschermde nestplaatsen van de huismus en de gierzwaluw zijn de richtlijnen uit de Soortenstandaards van

het Ministerie van EZ van beide soorten gebruikt. Voor het bepalen van de onderzoeksdata voor jaarrond onderzoek (alle typen verblijfplaatsen) naar vleermuizen is de laatste versie van het Vleermuisprotocol (27 maart 2013) gevolgd. Winterverblijfplaatsen zijn niet onderzocht, omdat het in dit geval interne constructies betreft die onvoldoende onderzocht kunnen worden. Op de eventuele aanwezigheid van winterverblijfplaatsen wordt later in dit rapport in gegaan. Tijdens alle onderzoeksronde is ook gelet op aanwezigheid van steenmarter of sporen hiervan in en rond de woningen.

De onderhavige ecologische beoordeling is uitgevoerd volgens het principe 'zorgvuldig handelen' (zie Bijlage).

2. ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming en soortbescherming. Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met belangrijke natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Het gaat hierbij om de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), Natura 2000-gebieden, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide natuurgebieden. De soortbescherming valt onder de Flora- en faunawet (zie bijlage).

2.1 Natuurbeschermingswet

De bescherming van de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet 1998 (NB-wet). Projecten of activiteiten die niet noodzakelijk zijn of verband houden met het beheer van de natuurwaarden van Natura 2000-gebieden en mogelijk negatieve effecten hebben op deze waarden, dienen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet. Deze toetsing vindt enkel plaats in het geval dat de uitvoering van een project plaatsvindt binnen de invloedssfeer van een N2000-gebied en verwacht wordt dat deze uitvoering mogelijk negatieve effecten heeft op soorten of habitattypen waarvoor het N2000-gebied is/wordt aangewezen.

Het plangebied ligt niet in de directe nabijheid van een Natura 2000-gebied. Een toetsing aan de Natuurbeschermingswet is derhalve niet aan de orde.

2.2 Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor het creëren en vormgeven van een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden in Nederland. Indien een ruimtelijke ingreep binnen de begrenzing van de EHS plaatsvindt moet een 'nee, tenzij' procedure worden doorlopen en zal bij doorgang van de ingreep in de regel compensatie en mitigatie noodzakelijk zijn.

Het plangebied ligt niet binnen de EHS. Toetsing aan de EHS is derhalve niet aan de orde.

2.3 Flora- faunawet

De Flora- en faunawet beschermt in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet bevat een aantal verbodsbepalingen die zorgen dat in het wild levende soorten zoveel mogelijk met rust worden gelaten. Het is niet toegestaan planten te plukken en dieren te doden, te vangen of te verstoren die onder de Flora- en faunawet vallen. Naast deze verbodsbepalingen is de zorgplicht opgenomen die voor alle dieren geldt. De zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor dieren.

De dier- en plantensoorten die zijn opgenomen op de Flora- en faunawet zijn onderverdeeld in drie tabellen, waarbij de soorten op tabel 1 het lichtst beschermd zijn en die op tabel 3 het zwaarst. Vogels hebben een aparte status. Alle inheemse in Nederland broedende vogelsoorten zijn tijdens de broedperiode zwaar beschermd. Tevens is er een groep vogelsoorten aangewezen waarvan het nest het gehele jaar, dus ook buiten de broedtijd, beschermd is. Deze groep is weer onderverdeeld in vijf categorieën. Voor meer informatie zie de bijlage bij dit document.

3. RESULTATEN VELDONDERZOEK

3.1 Flora

De tuinen rondom de woningen bevatten algemene plantensoorten en houtige soorten als vlier en es. De kleine bosopstand bestaat voornamelijk uit es, met een ondergroei van soorten als brandnetel en fluitenkruid. Het talud van de watergang is aan beide zijden gemaaid. Aan één zijde is nog riet aanwezig. In de watergang zelf worden eventueel aanwezige waterplanten jaarlijks volledig geschoond. De aangetroffen plantensoorten indiceren dat het plangebied een voedselrijke omgeving betreft.

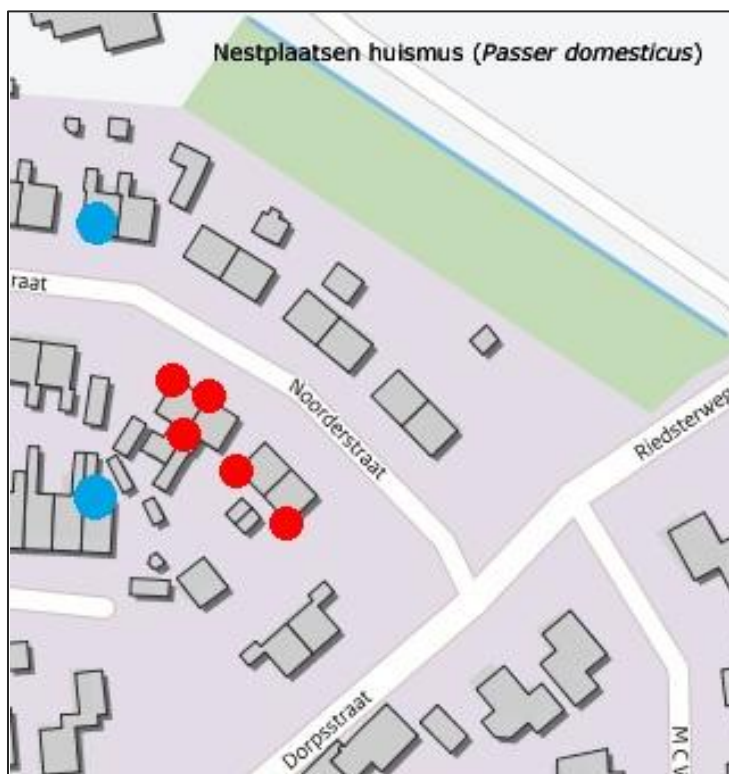
Om deze reden worden er geen beschermde plantensoorten binnen het plangebied verwacht en kunnen deze op basis van de habitateigenschappen worden uitgesloten.

3.2 Fauna

3.2.1 Vogels

Huismus

Al tijdens het verkennende veldbezoek is in het plangebied huismus vastgesteld. Tijdens het nader onderzoek is vervolgens het precieze aantal nestplaatsen vastgesteld. Binnen het plangebied zijn in totaal vijf nestplaatsen van huismus aanwezig. De locaties zijn weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Locaties van nestplaatsen van de huismus binnen (rode stippen) en direct rondom (blauwe stippen) het plangebied.

Tijdens de quickscan werden op meerdere locaties zingende mannetjes vastgesteld. Tevens werd vastgesteld dat vogels in de houten dakconstructie verdwenen (in de woningen aan de Noorderstraat 22-28, zie figuur 3). Het aantal nestplaatsen (vijf) is gebaseerd op territoriaal en

nestindicerend gedrag, waaronder voedseltransporten. Alle nestplaatsen bevinden zich in de woningen aan de Noorderstraat 22-28. Van de vijf nestplaatsen bevinden zich er drie in de houten dakconstructies van deze woningen (de stippen aan de hoeken van de woningen in figuur 2). Ook bleek tijdens het nader onderzoek dat zich twee nestplaatsen in de gevels van de huizen aan de Noorderstraat bevinden (beide stippen op de scheiding tussen de woningen Noorderstraat 22-24). Huismus is binnen de Ff-wet opgenomen in de lijst van vogelsoorten met jaarrond beschermde nestplaatsen, in categorie 2.

In twee huizen direct rondom het plangebied werden ook twee nestplaatsen van huismus vastgesteld. Ook deze locaties zijn weergegeven in figuur 2.

Figuur 3. Huismus vanuit de dakconstructie van een van de woningen aan de Noorderstraat 22-28.

Gierzwaluw

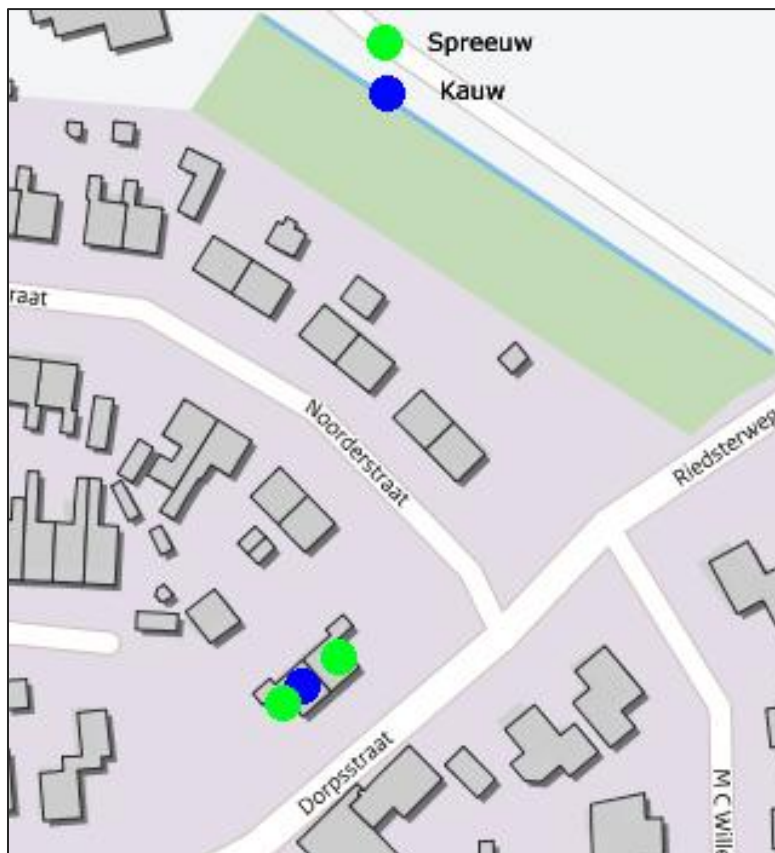
Enkele woningen binnen het plangebied zijn tijdens de quickscan als potentieel geschikt voor gierzwaluw beoordeeld. Tijdens het nader onderzoek zijn echter geen gierzwaluwen waargenomen die binding hadden met de woningen binnen het plangebied. Er werden uitsluitend overvliegende gierzwaluwen waargenomen. Nestplaatsen van gierzwaluw kunnen op basis van het uitgevoerde nader onderzoek worden uitgesloten.

Overige broedvogels

Tijdens de quickscan zijn in en rond de groenstructuren en -elementen vogelsoorten waargenomen als houtduif, turkse tortel, winterkoning, merel, koolmees en ekster. Koolmees en ekster staan binnen de Ff-wet op de lijst met vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten genoemd in categorie 5. Dit houdt in dat nestplaatsen van deze soorten onder zwaarwegende ecologische omstandigheden jaarrond beschermd zijn. Binnen het plangebied is hier echter geen sprake van; er is in directe omgeving van het plangebied voldoende nestgelegenheid beschikbaar. De bomen, struiken, heggen, oevervegetatie en het talud in het plangebied bieden wel mogelijkheden voor veel zangvogels om in te broeden.

Binnen het plangebied zijn zowel nesten van kauw als spreeuw aanwezig, in dit geval beide gebouwbewonende soorten. De locaties van de nestplaatsen zijn weergegeven in figuur 4. Al tijdens de quickscan werd een kauw waargenomen. Tijdens het nader onderzoek is vast komen te staan dat in de schoorsteen van Dorpsstraat 29 een paartje kauwen een nestplaats heeft.

Beide woningen aan de Dorpsstraat (29 en 31) worden bovendien door spreeuw als nestplaats gebruikt. Tijdens het onderzoek zijn geen elkaar uitsluitende waarnemingen gedaan. Hierdoor zou er sprake kunnen zijn van twee broedparen van de spreeuw, het kan echter ook zijn dat hetzelfde broedpaar bij een vervollegsels is verhuisd.

Figuur 4. Nestplaatsen van kauw en spreeuw binnen het plangebied.

In het bosje met essen werden uitgetrokken veren van kokmeeuw gevonden, wat duidt op een plukplaats van een roofvogelsoort. Omdat echter slechts op één plaats in dit bosje plukresten werden gevonden vormt deze locatie enkel een incidentele plukplaats. Binnen het plangebied zijn geen nestplaatsen van (jaarrond beschermde) roofvogelsoorten aanwezig.

De essen in dit bosje bevatten geen holtes geschikt als nestplaats voor spechten of uilen.

3.2.2 Zoogdieren

Vleermuizen

Voor vleermuizen (alle soorten Ff-wet, tabel 3) zijn alle drie typen woningen potentieel geschikt als verblijfplaats. Tijdens het nader onderzoek zijn drie soorten vleermuizen waargenomen, te weten gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Laatvlieger benut het plangebied enkel als foerageergebied, van beide dwergvleermuissoorten zijn verblijfplaatsen binnen het plangebied vastgesteld.

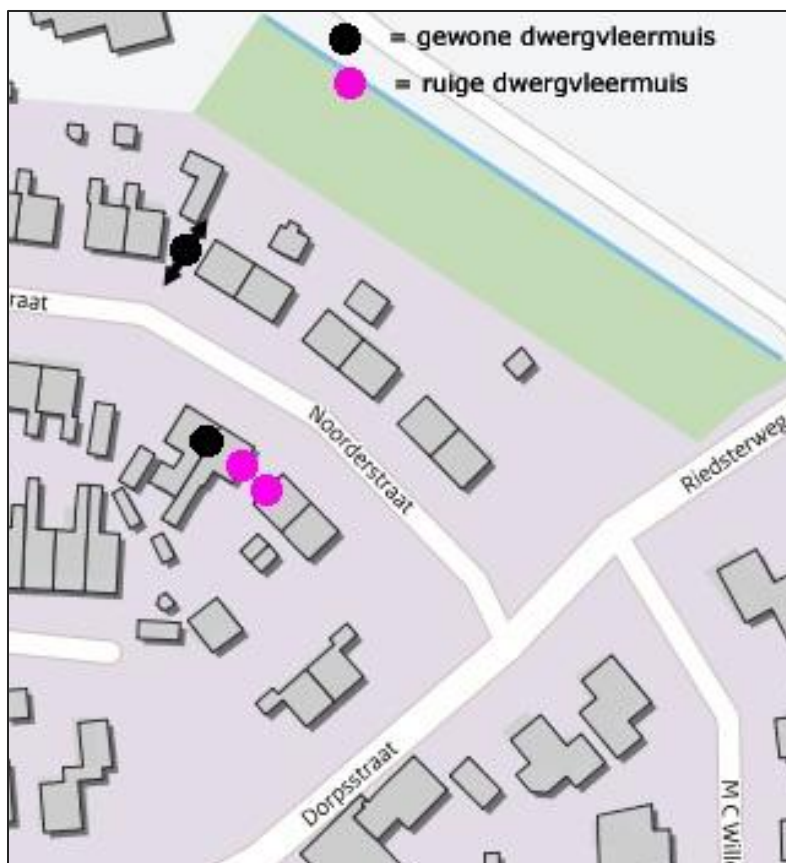
Gewone dwergvleermuis

Tijdens het bezoek van 25 augustus is een sociaal roepende gewone dwergvleermuis gehoord, vliegend tussen Noorderstraat 35 en 33 (figuur 5). Van deze beide woningen is Noorderstraat 33 (buiten het plangebied) geschikter dan Noorderstraat 35, omdat deze woning een grotere uitvliegruimte heeft.

Tijdens het bezoek van 20 september is opnieuw een sociaal roepende gewone dwergvleermuis waargenomen. Hierbij is een waarneming gedaan van een rondvliegend en sociaal roepend dier die van Noorderstraat 37 naar 22 vloog en korte tijd later vloog een sociaal roepende gewone dwergvleermuis rond Noorderstraat 24. Omdat gewone dwergvleermuis de sociale roep vliegend laten horen, kan de locatie van het betreffende paarverblijf over het algemeen niet exact worden bepaald. Uitgaande van de waarnemingen rond Noorderstraat 22-24 bevindt zich in één van beide woningen een paarverblijf van de gewone dwergvleermuis (figuur 5).

Ruige dwergvleermuis

Tijdens het veldbezoek van 5 juni is een sociale roep van de ruige dwergvleermuis waargenomen tussen Noorderstraat 24 en 26. Tijdens het bezoek 25 augustus is zowel aan de kopgevel van Noorderstraat 24 als 26 een sociaal roepende ruige dwergvleermuis waargenomen. Dit betreft twee verschillende exemplaren. Binnen het plangebied zijn daarom twee paarverblijven van ruige dwergvleermuis aanwezig (figuur 5). Eén van beide verblijven heeft bovendien de functie van zomerverblijf voor de soort.

Figuur 5. Verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuis.

Winterverblijfplaatsen

Tijdens geen van de veldbezoeken zijn meer dan twee individuen van dezelfde vleermuissoort waargenomen. Tijdens het eerste bezoek (1 mei) zijn bovendien helemaal geen vleermuizen waargenomen. Op basis van deze resultaten kan een massa winterverblijfplaats van vleermuizen binnen het plangebied worden uitgesloten.

Doordat sprake is van inwendige constructies (spouwmuur/dak) kan een winterverblijfplaats niet worden onderzocht. Door de aanwezigheid van meerdere paarverblijven, waarvan één verblijf ook de functie zomerverblijf heeft, dient wel rekening te worden gehouden met een winterverblijf van één of enkele dieren. Omdat tijdens het eerste bezoek geheel geen

vleermuizen zijn waargenomen, betreft een eventuele winterverblijfplaats zeker geen essentiële verblijfplaats. Hiervoor bestaan er naar verwachting voldoende alternatieven binnen de bebouwde kom van Dongjum.

Figuur 6. Locaties die laatvlieger frequent benut om te foerageren.

Foeragegebied

Het plangebied wordt gebruikt als foeragegebied door enkele laatvliegers (figuur 6). In Dongjum zelf is voldoende alternatief foeragegebied beschikbaar, in de vorm van vergelijkbare bebouwing en inrichting en de aanwezigheid van meerdere groenstructuren. Ook de gewone en de ruige dwergvleermuis maken gebruik van het plangebied om te foerageren, dit is echter minder uitgesproken dan bij de laatvlieger.

De bomen in het bosje met essen bevatten geen voor vleermuizen geschikte holtes en hebben daardoor geen functie als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten.

Steenmarter

In het plangebied zijn in de huidige situatie meerdere mogelijkheden voor de steenmarter om de aanwezige bebouwing binnen te dringen (gaten in muren, gebroken ruiten, etc.). Tijdens het nader onderzoek zijn echter geen steenmarters of sporen van de soort waargenomen. Verblijfplaatsen van steenmarter zijn op basis van het nader onderzoek uit te sluiten.

Overige zoogdieren

Binnen het plangebied waren op verschillende locaties muizenholletjes aanwezig, welke duiden op de aanwezigheid van soorten als veldmuis, aarmuis, bosmuis, bosspitsmuis en/of huisspitsmuis. Het plangebied biedt tevens kans op aanwezigheid van egel. De leegstaande

huizen zijn zeer geschikt en toegankelijk voor huismuis. Tijdens het nader onderzoek werden enkele roepende spitsmuizen (bos-/huisspitsmuis) gehoord. In alle gevallen (behalve huismuis, hiervoor geldt een algehele vrijstelling) betreft dit licht beschermde soorten die zijn opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet.

3.2.3 *Amfibieën en reptielen*

Het plangebied ligt ver buiten het bekende verspreidingsgebied van alle zwaar beschermde amfibiesoorten. Wel zouden enkele algemene, licht beschermde soorten in de watergang in het plangebied aanwezig kunnen zijn, zoals bruine kikker, gewone pad, kleine watersalamander, meerkikker en in mindere mate bastaardkikker. Het bosje met essen kan hierbij de functie van overwinteringbiotoop hebben. In alle gevallen betreft dit leefgebied van soorten die zijn opgenomen in tabel 1 van de Flora- en faunawet.

Beschermde reptielensoorten worden niet verwacht binnen het plangebied. De watergang binnen het plangebied is niet geschikt voor ringslang. Geschikte biotoop voor andere reptielsoorten zijn niet binnen of in directe omgeving van het plangebied aanwezig. Bovendien bevindt het plangebied zich buiten het bekende verspreidingsgebied van de Nederlandse reptielsoorten.

3.2.4 *Vissen*

Het plangebied bevindt zich buiten het verspreidingsgebied van kleine modderkruiper (Melis et al., 2013). Het plangebied valt binnen het bekende verspreidingsgebied van bittervoorn en grote modderkruiper. Tijdens de quickscan was de watergang nog weinig begroeid, omdat deze geschoond was. Op basis van de hierbij vastgestelde habitatkenmerken, werd het niet zeer waarschijnlijk geacht dat deze watergang leefgebied vormt voor beschermde vissoorten. Echter het voorkomen van bittervoorn en/of grote modderkruiper kon niet volledig worden uitgesloten. Omdat deze watergang buiten het momenteel te wijzigen bestemmingsplan valt, heeft de Gemeente Franekeradeel ervoor gekozen geen nader onderzoek uit te laten voeren naar de eventuele aanwezigheid van beschermde vissoorten.

3.2.5 *Ongewervelden*

Geschikte biotoop voor beschermde ongewervelden is niet binnen of in directe omgeving van het plangebied aanwezig. Voorkomen van beschermde ongewervelden kan daarom op basis van habitatkenmerken worden uitgesloten.

4. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

4.1 Overzicht beschermde soorten

In onderstaand overzicht (tabel 2) worden de aangetroffen en verwachte beschermde soorten en hun beschermingsstatus (voor betekenis zie bijlage) binnen de invloedssfeer van de werkzaamheden samengevat. In de Flora- en faunawet zijn vooral vaste verblijfplaatsen (voortplantingslocaties zoals nesten, holen, kraamkolonies etc.) van belang, maar ook de functionele leefomgeving die vaste verblijfplaatsen in stand houdt. In dit overzicht zijn dan ook alleen de soorten opgenomen, waarvoor het plangebied onderdeel vormt van hun leefgebied en/of levenscyclus en de geplande ontwikkeling mogelijk van negatieve invloed is.

Tabel 2: Overzicht van aangetroffen en potentieel voorkomende beschermde flora en fauna in het plangebied. Beschermingsstatus Flora- en faunawet: T 1 = Tabel 1; Licht beschermd, T 2 = Tabel 2; Middelzwaar beschermd, T 3 = Tabel 3; Zwaar beschermd.

Soortgroep	Soort	Aanwezig	Potentieel voorkomend	T 1	T 2	T 3
Broedvogels	Alle broedvogels	x	x			x
Jaarrond beschermde vogelsoorten	Huismus	x				x
Zoogdieren	Gewone dwergvleermuis (verblijfplaats)	x				x
	Ruige dwergvleermuis (verblijfplaatsen)	x				x
	Laatvlieger (foerageergebied)	x				x
	Egel		x	x		
	Woelmuis (spec.)	x		x		
	Bos/huisspitsmuis	x		x		
	Bosmuis		x	x		
Vissen	Bittervoorn		x			x
	Grote modderkruiper		x			x
Amfibieën	Bruine kikker		x	x		
	Meerkikker		x	x		
	Bastaardkikker		x	x		
	Gewone pad		x	x		
	Kleine watersalamander		x	x		

4.2 Effecten werkzaamheden

4.2.1 Sloop woningen

In de te slopen woningen aan de Noorderstraat 22-28 bevinden zich nestplaatsen van de huismus en verblijfplaatsen van gewone en ruige dwergvleermuis. Met de sloop worden deze vaste rust- en verblijfplaatsen vernietigd. Indien individuen van de huismus of de vleermuizen, nog in de bebouwing aanwezig zijn tijdens de sloop, kunnen hierbij eventueel individuen worden verwond of gedood.

Tijdens het broedseizoen zijn de te slopen woningen aan de Dorpsstraat 29-31 in gebruik als nestplaats door kauw en spreeuw. Indien de sloopwerkzaamheden tijdens het broedseizoen zouden worden uitgevoerd kunnen hiermee nesten van deze broedvogels worden vernietigd. Tevens kunnen bij de werkzaamheden dan vogels of eieren worden beschadigd of vernietigd. Tijdens het broedseizoen is een nest van een inheemse broedvogel beschermd als vaste rust- en verblijfplaats onder de Flora- en faunawet.

4.2.2 *Werkzaamheden aan groen en water*

In de groenstructuren komen tijdens het broedseizoen vogels tot broeden. Indien tijdens het broedseizoen werkzaamheden aan struiken en/of bomen worden uitgevoerd kunnen nestplaatsen worden vernietigd. Tevens kunnen hierbij vogels of eieren worden beschadigd of vernietigd.

Groenstructuren bieden amfibieën en kleine zoogdieren schuilgelegenheid. Met het rooien van groen verdwijnt dit. Kleine zoogdieren kunnen hierbij eventueel worden verwond. Indien dit soort werkzaamheden tijdens de winterperiode plaatsvinden, kunnen tevens amfibieën worden gedood die hier de winterslaap houden.

De watergang tenslotte vormt voortplantingwater voor enkele licht beschermde amfibiesoorten en mogelijk leefgebied van (beschermde) vissen. Indien werkzaamheden aan deze watergang zelf zijn voorzien, kunnen, indien deze werkzaamheden tijdens de voortplantingsperiode worden uitgevoerd, hierbij individuen of eiklommen worden beschadigd, verwond of gedood.

4.2.3 *Verstoring*

Sloop- en bouwwerkzaamheden zijn potentieel versturend voor nesten van broedvogels in de directe omgeving van de woningen in het plangebied.

Indien bij de werkzaamheden bouwlampen worden gebruikt, kan hierbij verstoring optreden van foerageergebied van vleermuizen, in dit geval van vooral de laatvlieger. In Dongjum is wel voldoende alternatief foerageergebied, in de vorm van bebouwing en groen, beschikbaar, waardoor het plangebied geen essentieel foerageergebied vormt voor de laatvlieger.

Vleermuizen zijn zeer gevoelig voor lichtverstoring bij de verblijfplaatsen. Indien met de werkzaamheden bouwlampen worden gebruikt, kunnen eventuele verblijfplaatsen in de directe omgeving van de woningen worden verstoord.

4.3 **Conclusies en mitigerende maatregelen**

In het plangebied zijn enkele zwaar beschermde soorten aanwezig. Daarnaast is het plangebied geschikt voor een aantal licht beschermde soorten zoogdieren. Voor de licht beschermde soorten geldt een vrijstelling, maar is wel de zorgplicht van toepassing.

4.3.1 *Huismus*

Binnen het plangebied zijn vijf nestplaatsen van de huismus aanwezig. Met de voorziene sloop zullen deze verdwijnen. Aangezien nieuwbouw vaak niet toegankelijk is voor huismus, zou hiermee een permanent verlies aan nestplaatsen optreden.

Voor deze vijf verblijfplaatsen dienen alternatieven gerealiseerd te worden in de nieuwbouw. Hiervoor kunnen zowel vogelvides (tussen onderste rij dakpannen en dakgoot) als inbouw neststenen worden gebruikt. Per nestplaats wordt een compensatiefactor twee gehanteerd (door het Bevoegd Gezag), waardoor in totaal tien verblijfplaatsen in de nieuwbouw dienen te worden gerealiseerd.

Daarnaast zal een tijdelijk verlies aan nestplaatsen moeten worden voorkomen door in de directe omgeving alternatieve nestplaatsen aan te brengen. Dit gebeurt bij voorkeur ook door middel van vogelvides, al wordt door het Bevoegd Gezag ook het plaatsen van externe nestkasten als tijdelijke maatregel geaccepteerd.

Indien (een deel van) de werkzaamheden worden uitgevoerd in het broedseizoen van de huismus zullen de woningen aan de Noorderstraat 22-28 vóór de start van het broedseizoen (in maart) ongeschikt gemaakt moeten worden voor broedvogels.

Voor het plaatsen van de alternatieve verblijfplaatsen en bij het uitvoeren van een deel van de werkzaamheden is ecologische begeleiding noodzakelijk. Bovendien dient de werkwijze te worden vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol.

Wel is met het uitvoeren van de hierboven genoemde maatregelen in juridische zin een ontheffing vereist voor het verstoren van nestplaatsen van huismus. Dit is een wijziging ten opzichte van de eerdere regelgeving binnen de Flora- en faunawet en komt voort uit uitspraken door de Raad van State. Deze ontheffingsaanvraag kan desgewenst door Bureau FaunaX verzorgd worden.

4.3.2 Overige broedvogels

Alle broedvogels in Nederland zijn tijdens de broedtijd beschermd; hun nesten en legsels mogen niet worden verstoord of vernield. Door te werken buiten het broedseizoen kan grotendeels voorkomen worden dat dit gebeurt. Echter, indien blijkt dat er een vogel aan het broeden is, ook buiten het broedseizoen, dan moet worden gewacht totdat deze hiermee klaar is en uit eigen beweging is vertrokken. Indien men vóór het broedseizoen begonnen is met de werkzaamheden en redelijkerwijs kan worden aangenomen dat tijdens deze werkzaamheden geen vogels tot broeden zijn gekomen, dan is het toegestaan om in het broedseizoen door te werken. In het plangebied zijn zowel de gebouwbewonende soorten kauw en spreeuw aanwezig, als soorten van tuinen en struweel. Hierdoor zijn binnen dit project zowel negatieve effecten aan de orde bij de sloop- en bouwwerkzaamheden als bij de werkzaamheden aan groenelementen en structuren.

4.3.3 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

Binnen het plangebied is één paarverblijf van de gewone dwergvleermuis, één paar-/zomerverblijf van de ruige dwergvleermuis en één paarverblijf van de ruige dwergvleermuis aanwezig. Aangezien nieuwbouw vaak niet toegankelijk is voor vleermuizen, zou hiermee een permanent verlies aan vaste rust- en verblijfplaatsen optreden.

Voor deze drie verblijfplaatsen dienen alternatieven gerealiseerd te worden in de nieuwbouw. Per verblijfplaats wordt een compensatiefactor vier gehanteerd (door het Bevoegd Gezag), waardoor totaal twaalf verblijfplaatsen in de nieuwbouw zullen moeten worden gerealiseerd. De bestaande verblijfplaatsen hebben de functie van zomer- en/of paarverblijf. Hiervoor kunnen relatief eenvoudig alternatieven worden gerealiseerd, door het toepassen van externe vleermuiskasten, geschakelde inmetstelstenen of door het bieden van ruimtes in de muurconstructie (vergelijkbaar aan een niet geïsoleerde spouwmuur).

Daarnaast zal een tijdelijk verlies aan verblijfplaatsen moeten worden voorkomen tussen sloop en nieuwbouw door in de directe omgeving alternatieve verblijfplaatsen te realiseren, in de vorm van speciale (externe) vleermuiskasten.

Mogelijk dat de vastgestelde verblijven in de woningen een winterverblijf vormen voor één of hooguit enkele dieren. Omdat tijdens het eerste bezoek (1 mei) geen enkele vleermuis is waargenomen, zou dit echter geen essentiële winterverblijfplaats betreffen. Daarom zijn geen alternatieve winterverblijfplaatsen noodzakelijk, wel dient met de uitvoering van de werkzaamheden rekening te worden gehouden met de winterslaaperperiode van vleermuizen.

Voorafgaand de werkzaamheden zelf zullen de woningen aan de Noorderstraat 22-28 ongeschikt gemaakt moeten worden voor vleermuizen (dak en spouwmuur). Hierbij dient rekening te worden gehouden dat deze werkzaamheden buiten de kwetsbare perioden worden opgestart (het ongeschikt maken van de woningen). De woningen zijn in gebruik als zomer- en paarverblijf, mogelijk als winterverblijf. De werkzaamheden dienen daarom te worden gestart buiten de paar- en winterperiode. Het ontzien van de paarperiode kan conflicteren met de broedperiode van de huismus. Dit houdt in dat de werkzaamheden aan deze woningen in ieder

geval buiten de periode 1 november - 1 april moeten worden opgestart en *bij voorkeur* ook buiten de periode 15 augustus - 15 oktober.

Voor het plaatsen van de alternatieve verblijfplaatsen en bij het uitvoeren van een deel van de werkzaamheden zelf is ecologische begeleiding noodzakelijk. Bovendien zal de werkwijze vastgelegd moeten worden in een ecologisch werkprotocol.

Wel is met het uitvoeren van de hierboven genoemde maatregelen in juridische zin een ontheffing vereist voor het verstoren van verblijfplaatsen van de gewone en de ruige dwergvleermuis. Dit is een wijziging ten opzichte van de eerdere regelgeving binnen de Flora- en faunawet en komt voort uit uitspraken door de Raad van State. Deze ontheffingsaanvraag kan desgewenst door Bureau FaunaX verzorgd worden.

Lichtverstoring

Vleermuizen zijn gevoelig voor lichtverstoring door het aanbrengen van aanvullende verlichting. Dit geldt vooral voor verblijfplaatsen en vliegroutes, maar ook voor foerageergebied. Lichtverstoring kan simpel voorkomen worden door geen aanvullende verlichting te plaatsen. Indien niet alle werkzaamheden tijdens de daglichtperiode kunnen worden uitgevoerd, dient verstoring geminimaliseerd te worden. Dit kan in de eerste plaats door alleen verlichting te gebruiken tijdens het daadwerkelijk uitvoeren van werkzaamheden. Tevens dient gebruikte bouwverlichting dusdanig gericht te worden dat alleen het directe werkgebied verlicht wordt.

4.3.4 Vissen

Het plangebied valt binnen het bekende verspreidingsgebied van bittervoorn en grote modderkruiper (beide zwaar beschermd, tabel 3 Ff-wet). Voorkomen van bittervoorn en/of grote modderkruiper is op basis van het uitgevoerde veldonderzoek niet volledig uit te sluiten, omdat de Gemeente Franekeradeel geen nader onderzoek heeft laten uitvoeren naar eventueel voorkomen van beide vissoorten. Indien werkzaamheden aan/in de watergang zelf gepland zijn, dient nader onderzoek naar beschermde vissoorten te worden uitgevoerd.

4.3.5 Licht en niet beschermde soorten: de zorgplicht

Er wordt een aantal licht beschermde zoogdier- en amfibiesoorten verwacht in het plangebied. Voor schade aan licht beschermde soorten geldt in principe een vrijstelling. De zorgplicht (zie Bijlage I, § 6.1) van de Ff-wet schrijft echter voor dat men verplicht is om alles wat redelijkerwijze mogelijk is, te doen of juist te laten om schade aan wilde planten en dieren zo veel mogelijk te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld tot uiting worden gebracht door voorafgaand aan de werkzaamheden vegetatie kort af te maaien zodat dekking voor kleine zoogdieren verdwijnt en zij zo bewogen worden ergens anders hun heil te zoeken. Tevens valt het werken buiten de kwetsbare periode(n) hieronder.

4.3.6 Samenvatting conclusies en aanbevelingen

- **Ontheffing aanvragen** voor verstoring verblijfplaatsen gewone- en ruige dwergvleermuis en nestplaatsen huismus.
- **Samenstellen ecologisch werkprotocol.**
- **Realiseren alternatieve verblijfplaatsen** gewone- en ruige dwergvleermuis **en nestplaatsen** huismus.
- Verblijfplaatsen vleermuizen; **ongeschikt maken woningen** voorafgaand aan werkzaamheden en vóór aanvang winterperiode (uiterlijk 1 november, anders na 1 april).
- Broedvogels: **werken buiten het broedseizoen**, anders inschakelen ecologische begeleiding.
- **Ecologische begeleiding** bij plaatsing alternatieve verblijf- en nestplaatsen, ongeschikt maken woningen voorafgaand aan werkzaamheden.
- Vissen: indien werkzaamheden aan/in de watergang zelf zijn voorzien, nader onderzoek uitvoeren naar eventueel voorkomen van beschermde vissoorten.
- Overige licht beschermde soorten: Naleven zorgplicht.

5. BRONNEN EN LITERATUUR

Melis, J., De Jong, R., Koopmans, M. (red) (2013). Vissen in Fryslân, werkatlas II, verspreiding 1900-2012.

Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur. *Vleermuisprotocol 2013*, 27 maart 2013. www.gegevensautoriteitnatuur.nl en www.netwerkgroenebureaus.nl

www.telmee.nl

www.waarneming.nl

www.drloket.nl

www.synbiosis.alterra.nl

www.ravon.nl

Ministerie van Economische Zaken (2011). Soortenstandaards:

- Huismus;
- Gierzwaluw;
- Gewone dwergvleermuis;
- Ruige dwergvleermuis.

6. BIJLAGE I DE FLORA- EN FAUNAWET

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming vastgelegd. Hiermee is ook de verplichting ontstaan om ruimtelijke plannen aan deze wet te toetsen. De volgende wetsartikelen- en bepalingen uit deze wet zijn, in het onderhavige geval, relevant:

6.1 Algemene zorgplicht

De zorgplicht (artikel 2) houdt in dat eenieder dient te voorkomen dat zijn of haar handelen nadelige gevolgen heeft voor alle in het wild levende planten en dieren. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden. De zorgplicht geldt altijd en overal, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

6.2 Verbodsbepalingen

- Artikel 8 verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
 - Artikel 9 tot en met 12 verbieden het doden, verontrusten, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde inheemse dieren, dan wel het beschadigen, vernielen, uithalen of verstoren van hun nesten, holen of andere voortplantings-, vaste rust- of verblijfsplaatsen.
- Artikel 75 biedt de mogelijkheid ontheffing aan te vragen van de verbodsbepalingen.

6.3 Omgaan met beschermde soorten

Op 23 februari 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) omtrent artikel 75 van de Flora- en faunawet is van kracht geworden. Voor het verkrijgen van vrijstellingen. In de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet zijn beschermde soorten onderverdeeld in **drie beschermingscategorieën** (Tabellen 1,2 en 3). **Vogels** vallen hierbuiten en worden apart behandeld. Deze nieuwe indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de beschermde soorten in Nederland, waarbij ook beschermde soorten van de Europese Habitatrictlijn zijn ingepast. Het betreft de volgende beschermingscategorieën ingedeeld in drie tabellen:

1. Tabel 1: Licht beschermde soorten:	vrijstelling
2. Tabel 2: Middelzwaar beschermde soorten:	gedragscode of ontheffing
3. Tabel 3: Zwaar beschermde soorten:	ontheffing

Tabel 1-soorten: Dit betreft een aantal licht beschermde, maar algemene soorten in Nederland, waarvan de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Voor deze soorten geldt wel de zorgplicht. Voor schade aan deze soorten geldt op voorhand een *vrijstelling*, mits bij ingrepen sprake is van bestendig beheer- en onderhoud, bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen. Als dit niet het geval is, moet er alsnog een ontheffingsaanvraag worden gedaan, waarbij getoetst wordt volgens het criterium 'doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort' (de lichte toets).

Tabel 2 –soorten: Beschermde soorten waarvoor niet op voorhand vrijstelling wordt verleend, maar kan worden gewerkt volgens een door de ministerie goedgekeurde *gedragscode*. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfsplaatsen wordt voorkomen of zoveel mogelijk wordt beperkt. Er moet *aantoonbaar* volgens een goedgekeurde *gedragscode* worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd dienen te worden.

Als er nog geen gedragscode is of niet volgens een gedragscode gewerkt wordt, moet bij overtreding van de artikelen 8 – 12 van de Flora- en faunawet alsnog een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan dient plaats te vinden, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht

moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort in relatie tot de omliggende populaties. Als dit inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied noodzakelijk is. Daarnaast moet worden voldaan aan de zorgplicht

Tabel 3-soorten: Dit betreft de meest zwaar beschermde soorten (waaronder soorten die vermeld zijn in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn). Een ontheffingsaanvraag voor eventuele schade aan deze soorten wordt getoetst via een zogenaamde ‘uitgebreide toets’ aan drie criteria. Voor het verkrijgen van een *ontheffing* moet aan vier criteria worden voldaan:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang
- 2) er is geen alternatief voor de ingreep
- 3) de ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort
- 4) er wordt voldaan aan zorgvuldig handelen (zie paragraaf 6.5).

6.4 Vogels

Vogels zijn niet in één van deze tabellen opgenomen en worden in de nieuwe opzet van de Flora- en faunawet apart behandeld. Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. In de praktijk betekent dit dat met name het broedseizoen ontzien dient te worden, aangezien juist in deze periode sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden, zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn. Bepaalde nesten waarvan meerjarig gebruik wordt gemaakt zijn jaarrond beschermd. Voor lijst van vogelsoorten waarvan het nest het gehele jaar beschermd is, zie “Aangepaste lijst jaarrond beschermde nesten” van Dienst Regelingen (28 augustus 2009).

6.5 Zorgvuldig handelen

Zorgvuldig handelen (artikelen 2b, 2c, 2d en 16 c AMvB) is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd en gaat een stapje verder dan de zorgplicht. Niet zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een inspanning om te overzien wat de beoogde ingreep voor gevolgen kan hebben. Een initiatiefnemer moet altijd vooraf inventariseren welke beschermde (niet vrijgestelde) soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep wordt gepland. Ook moet de initiatiefnemer in redelijkheid alles doen of juist laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk beperken, dat de artikelen 8 – 12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. Een belangrijke eerste stap daartoe is bijvoorbeeld een juiste planning van de werkzaamheden, om te voorkomen dat dieren in de voortplantingstijd verstoord worden.